

## GEO BOGZA

### 6 FEBRUARIE 1908 - 14 SEPTEMBRIE 1993



„Pământurile pe care trăiește poporul român nu au nimic spectaculos pe scară continentală, dar sunt o îmbinare atât de armonioasă de munți, dealuri, ape și câmpii, încât alcătuiesc o țară de sine stătătoare, menită a fi vatra neclintită a unei colectivități umane. Strămoșii românilor n-au rătăcit în căutarea unei patrii, ci, din cele mai vechi timpuri, de peste două mii de ani, de aici, de la Dunăre, de la Marea Neagră și din Carpați au privit răsăritul soarelui” (GeoBogza, Tablou geografic - 1953)

Numele lui Geo Bogza va fi totdeauna rostit cu admirație și prețuire de către iubitorii de frumos. Concretizat în cuvinte, căci poetul și prozatorul ne-a dăruit o creație nemuritoare, „Cartea Oltului”, capodoperă intrată în zestrea literaturii naționale. Geo Bogza s-a născut în 1908, 6 februarie, în orașul Ploiești, în familia antreprenorului Alexandru Bogza și a Elenei Rhea Silvia, născută Georgescu, familie în care s-a născut și Radu Tudoran, autorul cunoscutului roman de aventură „Toate pânzele sus”.

Născut în 1910, Nicolae Bogza și-a schimbat numele în cel cunoscut astăzi, Radu Tudoran, spre a nu fi eclipsat de fratele său mai mare, Geo Bogza. La puțin timp după nașterea lui Geo Bogza, familia s-a mutat în comuna Blejoi, aflată la 4 km de Ploiești.

Între 1915-1919 urmează cursurile școlii primare din Ploiești, zilnic făcând drumul la școală pe jos, sau cu trăsura, sau cu trenul (Blejoi fiind prima stație de tren pe linia ferată Ploiești-Vălenii de Munte). În acest tren l-a văzut pe Nicolae Iorga, „cel mai fantastic și prestigios personaj al copilăriei mele”, după cum a afirmat mai târziu.

Între anii 1921-1925 este elev al unei școli de marină, la Galați și la Constanța. Din 1926 trăiește în regiunea petroliferă a Prahovei, la Buștenari, până în 1933. În toamna anului 1927 inițiază, la Câmpina, editarea unei reviste de avangardă pe care o tipărește în ianuarie 1928 sub titlul „Urmuz”. În această perioadă scrie o poezie violent ostentativă, al cărei vers trebuia să fie, fiecare, „un cumplit atentat la existența liniștită a lumii”.

Câteva luni mai târziu începe să publice versuri și proză în revista liliput a lui Tudor Arghezi, „Bilete de papagal”. Simultan colaborează și la revista „Unu”, editată de Sașa Pană, colaborare ce va dura până în 1933.

În 1929 publică placheta de versuri „Jurnalul de sex” (poeme) care, împreună cu „Poemul invectivă”, stârnesc indignarea multora, fiind, după aprecierea lui G. Călinescu, „niște sfidări juvenile”. În 1937

și 1939 este încarcerat la închisoarea Văcărești, suportând astfel rigorile legii pentru poeziile publicate în „Jurnal de sex”, „Poemul invectivă” - acea poezie a „exasperării” scrisă în perioada activității de avangardă la revista „Urmuz”, perioadă ce se încheie în 1933, an de răspântie în viața scriitorului, an în care vine la București (este anul venirii lui Hitler la putere, anul evenimentelor de la uzinele Grivița).

Se desparte definitiv de poezia de avangardă, pe care o consideră „egoistă și falsă”, și hotărăște să scrie „o poezie care să poată fi citită de sute de mii de oameni”. Din 1934 începe să facă jurnalistică, publicând săptămânal în „Vremea” și „Cuvântul liber” mari cicluri de reportaje care au avut un larg ecou în lumea literară, impunându-se apoi în conștiința literaturii române contemporane, căci „reportajul este o școală a vieții adevărate”, după convingerea sa.

În 1935, Geo Bogza intră în presa cotidiană, la ziarul de mare tiraj „Tempo”. Pe măsură ce fascismul câștigă teren pe plan european și pe cel intern, poziția antifascistă a ziaristului devine tot mai categorică. În 1936, trimite în Franța și în Spania dări de seamă despre evenimentele legate de venirea la putere a Frontului Popular (în 1937 apare în ziarul „Tempo” și „17 poeme”). Din acest an începe și colaborarea la cotidianul „Lumea românească”, ai cărui directori au fost Zaharia Stancu și Constantin Clonaru. Aici publică ciclul de confesiuni „Tragedia poporului basc”.

În paginile acestui ziar semnează săptămânal, cu numele de Kronkan, o pagină de umor.

Între 1938-1940 colaborează la săptămânalul condus de Z. Stancu, „Azi”. În acești ani semnează cu pseudonimul T. U. Z., André Far sau Radu Malcoci.

În 1939 apare volumul „Țări de piatră, de foc și de pământ”, editat de Fundația pentru literatură și artă; este prima carte de anvergură a lui Geo Bogza, fiind o suită de reportaje din provinciile românești. G. Călinescu afirma atunci: „Talentul său în acest gen e mare”.

În 1940 publică în „Viața românească” scrierile antologice: „Un țigaret special”, „O sută șaptezeci și cinci de minute la Mizil”, „Înmormântări”. Între anii 1940-1944, Geo Bogza întrerupe activitatea publicistică, în semn de protest față de venirea la putere a legionarilor. În acești ani scrie monumentală „Cartea Oltului”, un admirabil poem în proză, povestire alegorică despre vitalitatea și statornicia poporului român, reportaj al unei călătorii de la izvoare la vărsarea Oltului în Dunăre.

Această operă se caracterizează prin remarcabila omogenitate stilistică, născută dintr-o capacitate unică de a privi amănuntul, terestru în perspectiva devenirii lui dramatice, de a integra particularul în universal. Autorul împletește magistral descrierea realității geografice, povestește evenimente din trecut, relatează viața oamenilor cu detaliile semnificative, astfel că opera este, deopotrivă, o împletire de file de istorie, de cercetări sociologice și etnografice, un grandios reportaj al geologicului. Este o carte fascinantă, scrisă într-o splendidă limbă românească, ea însăși fiind odă minunii ce se numește spațiul carpato-danubiano-pontic. La apariția acestei capodopere, Pompiliu Constantinescu afirma: „Salutăm în d. Bogza un viguros poet al marilor energii cosmice”; Șerban Cioculescu constata: „Numeroase sunt frumusețile de viziune din «Cartea Oltului», care consacră, dacă mai era nevoie, după «Țări de piatră, de foc și de pământ», un prozator dotat cu cea mai surprinzătoare imaginație fantastică și geologică din literatura noastră”.

În 1946 apare în revista „Lumea” impresionanta povestire „Moartea lui Iacob Onisia”, apărută și sub un alt titlu: „Sfârșitul lui Iacob Onisia”, personajul care sfârșește prăbușindu-se în hăul de sub funicularul în care rămăsese suspendat o noapte pe un ger năprasnic. Încercând să coboare pe cablul funicularului, carnea îi rămâne, din cauza înghețului, pe sârmă și, nemaiputând să miște brațele, se desprinde dramatic, ajungând în valea morții. Era ziua de Crăciun!

În 1947 scrie și publică sub titlul „Țara de piatră” partea închinată Munților Apuseni din volumul „Țări de piatră, de foc și de pământ”. În același an apare „Oameni și cărbuni în Valea Jiului”, în care raportează planul real la cel simbolic, încercând să „absoarbă contingentul în ficțiune, să descopere un sens mai adânc evenimentului”, după cum precizează Al. Piru. Din 1948 devine membru corespondent al Academiei Române și din 1955 este membru activ.

În 1951 îi apare la Editura de stat pentru literatură și artă volumul „Porțile măreției”, despre care Paul Georgescu afirma: „E aici o cântare a României socialiste care, scaldată în lumini, pătrunde prin «porțile măreției» într-un nou ev”. Din 1952 devine deputat în Marea Adunare Națională în mai

multe legislaturi: 1952 în circumscripția electorală Babadag; 1957 - Gura Humorului; 1965 - Suceava și 1969 - cartierul Ferentari, București.

În 1953 publică în volumul „Meridiane sovietice” impresii de călătorie; în același an scoate volumul „Anii împotrivirii”, antologie a reportajelor, articolelor și pamfletelor scrise între 1934-1939 în diferite ziare și reviste.

În 1954 publică volumul „Tablou geografic”, urmat de „Scrieri în proză I-V”: „Lumea petrolului”; „Tăbăcării”; „Periferie”; „Țara de piatră”; „Tragedia poporului basc”; „Pe urmele războiului în Moldova”, alcătuind volumul I de reportaje. Volumul al II-lea cuprinde: „Dezlănțuirea primăverii”; „Fișe de copilărie”; „Fișe de închisoare”; „Fișe de război”; „Fișe de provincie”; „Moartea lui Iacob Onisia”; „Lauda toamnei”. Volumul al III-lea este „Cartea Oltului”, al IV-lea cuprinde „Pamflete”; „Timpuri întunecate”; „Condeie în lanțuri”; „Pagini de presă”; „Pagini literare”, iar ultimul conține: „Oameni și cărbuni în Valea Jiului”, „Porțile măreției”; „Meridiane sovietice”; „Tablou geografic”; „În fața atomului”; „Pagini solemne”. În 1957 publică „Pagini contemporane”, care cuprinde scrierile dintre 1944-1956 revizuite de autor.

Din 1958 a fost membru în Consiliul Mondial al Păcii, calitate care îi facilitează călătoriile în URSS, China, Japonia, Țările Scandinave, Cehoslovacia, Iugoslavia, Elveția, SUA, Franța, Anglia, Germania, Cuba.

În 1966 începe colaborarea la revista „Contemporanul” în care publică săptămânal o tabletă în care surprinde un peisaj, o întâmplare, o impresie fugară, un om oarecare, realități cotidiene care „intră prin darul lui Geo Bogza în circuitul universal”, după cum aprecia D. Botez.

În 1968 îi apare volumul de fișe literare, povestiri, pamflete „O sută șaptezeci și cinci de minute la Mizil”, cu o prefață semnată de G. Dimisianu. În 1971 apare „Poemul Munților Apuseni, poem de adevăr și frumusețe”, „Țara de piatră” elogiată de Al. Philippide.

Din același an a fost distins cu titlul de „Erou al Muncii Socialiste”.

În 1972, N. Manolescu, referindu-se la volumul „Privești și sentimente”, constata: „Cu Geo Bogza călătorești de fiecare dată în tărâmurile imaginare, coborând în sufletul lor tainic și ciudat.

El este reporterul unor țări fabuloase, cu mitologie și relief nemaivăzut, pe care hărțile nu le înscriu și tratatele de geografie le ignoră!”.

A murit pe 14 septembrie 1993, lăsând în urmă cea mai bogată și impresionantă ținută literară a reportajului pe care l-a impus pentru totdeauna ca specie literară epicolirică în care ilustrează realitățile românești de-a lungul mai multor decenii. Concepând reportajul ca un „mijloc vast și generos de a nu te mai ocupa până la paroxism de tine însuși, ci de viața din afara ta”, scriitorul i s-a dăruit cu pasiune, cu întregul talent de poet liric, de pamfletar, de gânditor.

Prin Geo Bogza, reportajul depășește relatarea nulă și nesemnificativă a faptelor, fotografierea consemnativă a realului înălțându-se în sfera literaturii artistice. Scriitorul-reporter, unul dintre cei mai pasionați călători români, pătrunde iscoditor în miezul fierbinte al faptelor, le luminează pe dinăuntru pentru a le proiecta pe dimensiunile generalizatoare ale unor simboluri.

**FLOAREA NECȘOIU**